

Definitief
conceptexamenprogramma
Engelse taal en cultuur
vmbo gemengde en theoretische
leerweg (gl/tl)

September 2026

Verantwoording

2026 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur

SLO

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN 9.8055.016

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Totstandkoming	4
Leeswijzer	4
Meer informatie	5
2. Karakteristiek	6
Kenmerken van de taalvakken	6
Communicatie	6
Taalbewustzijn	6
Cultuurbewustzijn	7
Samenhang	7
Kenmerken van het vak Engelse taal en cultuur	7
Engelse taal en cultuur als schoolvak	7
Aansluiting	7
Engelse taal en cultuur in de schoolsoorten	8
Europees Referentiekader	8
Vmbo	8
Havo	9
Vwo	10
3. Raamwerk van (sub)domeinen	11
4. Eindtermen	12
Domein A Communicatie	12
Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal	12
Subdomein A2 Receptie	14
Subdomein A3 Productie en interactie	17
Domein B Taalbewustzijn	20
Subdomein B1 Taal als fenomeen	20
Subdomein B2 Taal en individu	22
Domein C Cultuurbewustzijn	26
Subdomein C1 Cultuur in fictie	26
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij	28
Bijlage – Begrippenlijst	30

1. Inleiding

Voor je ligt het definitieve conceptexamenprogramma Engelse taal en cultuur voor de gemengde en theoretische leerweg van het vmbo (vmbo-gl/tl). Het ministerie van OCW legt dit programma vast in een ministeriële regeling. De invoering is beoogd in schooljaar 2029-2030 in de bovenbouw van het vmbo. Dat betekent dat vanaf dat moment leerlingen uit leerjaar 3 onderwijs krijgen in de vernieuwde inhouden.

Totstandkoming

In 2022-2024 heeft de vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen een eerste versie van dit examenprogramma ontwikkeld – tegelijkertijd en in samenhang met de andere examenprogramma's moderne vreemde talen.

Op basis van dat conceptexamenprogramma ontwikkelde een syllabuscommissie in schooljaar 2024-2025 onder regie van het College voor Toetsen en Examens (CVTE) een conceptsyllabus voor de inhouden die aan het centraal examen zijn toegewezen. De syllabuscommissie heeft bij de uitwerking hiervan adviezen gedaan voor aanpassingen in het conceptexamenprogramma. SLO heeft op basis daarvan verbeteringen doorgevoerd. Dit heeft geleid tot een tweede versie in september 2025.

Die versie is in schooljaar 2025-2026 samen met de conceptsyllabus in de onderwijspraktijk beproefd met leerlingen, leraren en schoolleiders. De opgehaalde feedback is gewogen en op basis daarvan is het examenprogramma aangescherpt tot de definitieve versie die voor je ligt. De eerder verschenen versies van de examenprogramma's en het toelichtingsdocument zijn bij SLO op te vragen.

SLO voert in opdracht van het ministerie van OCW regie over de actualisatie van het gehele curriculum.

Leeswijzer

Dit examenprogramma begint met een karakteristiek, waarin de visie op Engelse taal en cultuur en de positie van het vak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs staat beschreven. Daarna volgt het raamwerk: een schematische weergave van de inhouden per domein of subdomein en een verdeling van inhouden over school- en centraal examen. Vervolgens komen de eindtermen. Per eindterm is een doelzin, een uitwerking ('Het gaat hierbij om') en een illustratie ('Te denken valt aan') opgenomen. De doelzin en uitwerking

behoren tot het wettelijke deel; de illustratie is ter inspiratie opgenomen en behoort tot het niet-wettelijke deel. Bij de eindterm staat of het gaat om een beheersingsdoel (B), een ervaringsdoel (E) of een hybride doel (H); het laatste is een combinatie van beheersing en ervaring. Tot slot vind je in de bijlage een begrippenlijst, om de bedoeling en inhoud van het examenprogramma te begrijpen.

Meer informatie

Meer informatie over de inhoudelijke keuzes en de inrichting van het proces vind je in het toelichtingsdocument definitieve conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen (Fasoglio, Groen, Rozier & Smulders, 2026).

Alle informatie over de totstandkoming, opzet, werkwijze en inhoud van de examenprogramma's is te vinden op:

<https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/moderne-vreemde-talen>.

2. Karakteristiek

Kenmerken van de taalvakken

Onderwijs in de moderne vreemde talen (mvt) leidt leerlingen op tot taalvaardige, cultuurbewuste en taalbewuste burgers die kunnen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en multiculturele contexten. Het bevordert hun zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, reflectie en creativiteit in de communicatie in een vreemde taal. Door kennis en vaardigheden op te doen in en over talen en culturen worden leerlingen zich bewust van hun eigen talige en culturele identiteit en leren ze omgaan met andere perspectieven. Dit draagt bij aan burgerschapsvorming in de internationale samenleving. Leerlingen leren kritisch om te gaan met media en bronnen in andere talen en bewust en passend te communiceren.

Talenonderwijs bereidt leerlingen voor op het zelfstandig verder ontwikkelen van hun taalbeheersing, zowel binnen als buiten school, in vervolgonderwijs, beroep en maatschappij.

De moderne vreemde talen krijgen in een doorlopende leerlijn vanaf de onderbouw vorm vanuit drie invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn.

Communicatie

Aan de hand van rijke input werken leerlingen aan hun taal- en communicatievaardigheden in uiteenlopende contexten en via diverse media. Ze leren Engels creatief en doelgericht te gebruiken, de communicatie te bevorderen en hun meertalige en culturele repertoire daarbij in te zetten. Ze ontwikkelen informatievaardigheden bij het gebruik van Engelstalige bronnen. Ook leren ze digitale technologie kritisch toe te passen om Engels te leren en effectief te gebruiken.

Taalbewustzijn

Leerlingen ontwikkelen inzicht in taal als fenomeen: wat taal is, hoe taal werkt en welke rol taal speelt in de samenleving. Daarbij staat Engels in relatie tot andere talen centraal, evenals hoe Engels taalgebruik verschilt tussen gebieden, groepen en situaties. Leerlingen worden zich bewust van hun eigen meertaligheid en die van anderen, van de relatie tussen taal en identiteit en van de mogelijkheden van hun taalrepertoire voor communicatie en om te leren. Leerlingen verdiepen zich ook in taalleerprocessen in het perspectief van een leven lang leren.

Cultuurbewustzijn

Met behulp van gevarieerde bronnen en culturele ervaringen ontwikkelen leerlingen inzichten in culturen van Engelstalige gebieden. Zij leren deze inzichten te gebruiken in de communicatie in multiculturele contexten, worden zich bewust van verschillende perspectieven en reflecteren op hun eigen perspectief. Daarnaast verdiepen leerlingen zich in Engelstalige fictie. Ze leren de betekenis van een fictiewerk te duiden vanuit de achtergrond ervan en het eigen perspectief.

Samenhang

Bij het vak Engelse taal en cultuur bouwen leerlingen ook voort op kennis en vaardigheden die ze opdoen bij Nederlands en andere talen. De gemeenschappelijke invalshoeken communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn maken samenhang tussen de taalvakken zichtbaar en versterken de ontwikkeling van talige en culturele kennis, vaardigheden en bewustzijn.

Kenmerken van het vak Engelse taal en cultuur

Engels is nadrukkelijk aanwezig in de Nederlandse samenleving, onder meer in media, digitale toepassingen, internationale werkomgevingen en de openbare ruimte. Het speelt een belangrijke rol in vervolgonderwijs, wetenschap en technologie en fungeert wereldwijd vaak als lingua franca. Daardoor maakt Engels interculturele communicatie mogelijk en biedt het toegang tot de globaliserende maatschappij. Engelstalige culturen spelen een prominente rol in de wereld en Engels heeft grote impact op taal, communicatie, media, wetenschap en handel. Het vak Engelse taal en cultuur laat leerlingen kennismaken met deze kenmerken. Het bevordert daarmee gelijke kansen doordat alle leerlingen leren omgaan met het groeiende aanbod aan Engelstalige informatie en communicatie. Dat vergroot hun mogelijkheden in studie en loopbaan.

Engelse taal en cultuur als schoolvak

Engels is een vast onderdeel van het curriculum in het primair en speciaal onderwijs (po/so) en in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo). In de bovenbouw vo is Engels een kernvak binnen het gemeenschappelijke deel voor alle schoolsoorten en profielen.

Aansluiting

Het vak sluit in de bovenbouw vo aan op de kerndoelen Engels voor po en onderbouw vo en bouwt daarmee voort op de leerlijn vanuit het primair onderwijs. De taalbeheersingsniveaus, uitgedrukt in ERK-niveaus (zie hieronder), sluiten op elkaar aan en kennis en ervaringen op het gebied van

taal- en cultuurbewustzijn krijgen een vervolg. Afhankelijk van schoolsoort en leerweg worden deze inhouden verder verdiept, toegespitst en geconcretiseerd.

Engelse taal en cultuur in de schoolsoorten

Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader (ERK) vormt het raamwerk voor leerdoelen en leeractiviteiten in het curriculum van de moderne vreemde talen. Onderstaand overzicht geeft de ERK-niveaus weer die van toepassing zijn voor Engelse taal en cultuur op de verschillende schoolsoorten en leerwegen. Het ERK-niveau wordt soms aangeduid met een '+'. Een plusniveau duidt op beheersing die kenmerken van het volgende niveau vertoont, maar nog binnen de bandbreedte van het betreffende niveau valt.

	Vmbo-bb	Vmbo-kb	Vmbo-gl/tl	Havo	Vwo
Luisteren	A2	B1	B1+	B2	C1
Lezen	A2	A2+	B1	B2	C1
Spreeken	A2	A2+	B1	B2	C1
Gesprekken voeren	A2	A2+	B1	B2	B2+
Schrijven	A2	A2	B1	B1+	B2

Vmbo

Vmbo-bb

Leerlingen ontwikkelen hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden in het Engels binnen de bandbreedte van A2. Concrete, vertrouwde en alledaagse onderwerpen en communicatieve contexten zijn toepasbaar in hun directe leefomgeving en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgonderwijs en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het selecteren van relevante informatie uit Engelstalige bronnen. Ze verkennen cultuurgebonden aspecten van taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze verkennen de relatie tussen Engels en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Leerlingen maken kennis met toegankelijke Engelstalige fictie en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vmbo-kb

Leerlingen ontwikkelen hun luistervaardigheid in het Engels binnen de bandbreedte van B1, lees-, spreek- en gespreksvaardigheid hoog in de bandbreedte van A2 en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van A2. Concrete en alledaagse onderwerpen en communicatieve contexten zijn toepasbaar in hun directe leefomgeving en sluiten waar mogelijk aan bij

vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen oefenen met het selecteren van relevante informatie uit Engelstalige bronnen. Ze verkennen cultuurgebonden aspecten van taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze verkennen de relatie tussen Engels en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Leerlingen maken kennis met toegankelijke Engelstalige fictie, krijgen inzicht in inhoud en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vmbo-gl/tl

Leerlingen ontwikkelen hun luistervaardigheid in het Engels hoog in de bandbreedte van B1, lees-, spreek-, gespreks- en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van B1. Actuele en alledaagse communicatieve contexten sluiten waar mogelijk aan bij het eigen interessegebied, vervolgopleidingen en beroepsperspectief en stimuleren reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Leerlingen leren relevante informatie uit Engelstalige bronnen te verwerven. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten van taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze verkennen de relatie tussen Engels en andere talen, hun eigen meertaligheid en die van anderen, hun taalleerproces in het perspectief van een leven lang leren. Ze ontwikkelen inzicht in de effecten van taalgebruik in de communicatie. Leerlingen maken kennis met toegankelijke Engelstalige fictie, krijgen inzicht in inhoud en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Havo

Leerlingen ontwikkelen hun luister-, lees-, spreek- en gespreksvaardigheid in het Engels binnen de bandbreedte van B2, schrijfvaardigheid hoog in de bandbreedte van B1. Diverse en actuele onderwerpen en communicatieve contexten stimuleren analyse en kritische reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen leren de bruikbaarheid van informatie uit Engelstalige bronnen te evalueren. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze reflecteren op de relatie tussen Engels en andere talen, verkennen de taalvariatie van en binnen het Engels en de rol van Engels in de wereld en ontwikkelen inzicht in effecten van taalgebruik in de communicatie. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, op hoe talen leren werkt en op hun eigen taalleerproces. Leerlingen verdiepen zich in Engelstalige fictie en literaire werken, krijgen inzicht in de inhoud, achtergrond en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

Vwo

Leerlingen ontwikkelen hun luister-, lees- en spreekvaardigheid in het Engels binnen de bandbreedte van C1, gespreksvaardigheid hoog in de bandbreedte van B2 en schrijfvaardigheid binnen de bandbreedte van B2. Uiteenlopende onderwerpen en communicatieve contexten stimuleren analyse en kritische reflectie op maatschappelijke en culturele thema's. Ook komen contexten aan bod die aansluiten bij vervolgoopleidingen en hun loopbaanperspectief. Leerlingen leren de bruikbaarheid van informatie uit Engelstalige bronnen te evalueren. Ze krijgen inzicht in cultuurgebonden aspecten in taalgebruik en leren over het fenomeen taal: ze onderzoeken de relatie tussen Engels en andere talen, de taalvariatie van en binnen het Engels en de rol van Engels in de wereld en ontwikkelen inzicht in effecten van taalgebruik in de communicatie. Ze reflecteren op hun eigen meertaligheid en die van anderen, op hoe talen leren werkt en op hun eigen taalleerproces. Leerlingen verdiepen zich in Engelstalige fictie en literaire werken, krijgen inzicht in de inhoud, achtergrond en context ervan en verkennen hun persoonlijke voorkeuren.

3. Raamwerk van (sub)domeinen

Hieronder vind je het raamwerk van Engelse taal en literatuur voor vmbo-gl/tl geordend naar domeinen en subdomeinen. Daarbij is een verdeling gemaakt van inhouden over het schoolexamen (SE) en centraal examen (CE).

Domeinindeling	Titel (sub)domein	Toewijzing	
		SE	CE
Domein A	Communicatie		
Subdomein A1	Rijke ervaringen met taal	X	
Subdomein A2	Receptie	X*	X
Subdomein A3	Productie en interactie	X	
Domein B	Taalbewustzijn		
Subdomein B1	Taal als fenomeen	X	
Subdomein B2	Taal en individu	X	
Domein C	Cultuurbewustzijn		
Subdomein C1	Cultuur in fictie	X	X
Subdomein C2	Cultuur in de maatschappij	X	X

*Zolang er sprake is van een centraal examen op papier, wordt het begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen (eindterm 3) in het schoolexamen getoetst en heeft het centraal examen betrekking op schriftelijke bronnen en het doelgericht verwerven van informatie uit bronnen (eindtermen 4 en 5).

Zodra er sprake is van een digitaal centraal examen, heeft het centraal examen betrekking op zowel schriftelijke als auditieve en audiovisuele bronnen (eindtermen 3, 4 en 5).

4. Eindtermen

Domein A Communicatie

Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in het Engels op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en kijken en luisteren naar informatieve, opiniërende, overtuigende en amuserende bronnen in verschillende vormen, in verschillende taalvariëteiten en over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- laten zien wat de opgedane ervaringen hebben bijgebracht.

Te denken valt aan:

- in groepjes bespreken wat je heeft verbaasd of verrast in een video, nieuwsbericht, blog, graphic novel, tijdschrift of tijdens een museumbezoek;
- je favoriete graphic novel pitchen voor de klas;
- een posterpresentatie houden over een historisch onderwerp uit een Engelstalig gebied;
- een top vijf samenstellen van nieuwe Engelse uitdrukkingen uit een socialmediabericht die je zelf ook zou kunnen gebruiken.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Engelse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Te denken valt aan:

- een brief schrijven naar je jongere ik: wat zou je je jongere ik mee willen geven;
- een Engelstalig geluidslandschap maken met woorden, klanken en korte tekstfragmenten waarmee je de sfeer van een grote stad laat horen;
- een scène uit je favoriete film verplaatsen naar een andere tijd of plaats en deze naspelen;
- een kwartetspel ontwerpen over Engelstalige landen, met categorieën als cultuur, geschiedenis en populaire media.

Subdomein A2 Receptie

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Engelse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- duidelijk opgestelde en helder gearticuleerde multimediale bronnen, uitgesproken door sprekers van verschillende variëteiten van het Engels;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- de belangrijkste stappen uit een instructiefilmpje over bijvoorbeeld koken, tekenen, ICT of een sportoefening verwerken in een stappenplan en uitvoeren;
- je mening geven over een informatiefilmpje over de invloed van sociale media;
- voorbeelden van formeel en informeel taalgebruik verzamelen uit interviews met een politicus, ondernemer en sporter;
- de belangrijkste ideeën uit een documentaire samenvatten in een tekstbericht;
- je ideale vakantie plannen op basis van filmpjes over het weer, reisinformatie, activiteiten en bezienswaardigheden.

Eindterm 4**De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Engelse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- eenduidige bronnen met een heldere structuur;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- de spelregels van een Engelstalig bordspel begrijpen en toepassen;
- in groepjes de belangrijkste informatie uit profielgerelateerde Engelstalige mbo-teksten samenvatten op een poster of slides;
- signaalwoorden voor oorzaak-gevolg uit online nieuwsberichten verzamelen en gebruiken tijdens een presentatie;
- feiten en meningen onderscheiden met kleurmarkeringen in online teksten over online privacy;
- het spanningsverloop in een verhaal tekenen in een grafiek met kernwoorden.

Eindterm 5**De leerling verwerft doelgericht informatie uit diverse bronnen in de Engelse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- bepalen van de informatiebehoefte met betrekking tot vertrouwde onderwerpen, op basis van een vooraf gesteld doel;
- doelgericht selecteren van informatie uit eenduidige auditieve, audiovisuele en schriftelijke bronnen;
- onderscheiden van overeenkomsten en tegenstrijdige inhoud, feitelijke uitspraken en standpunten;
- beoordelen van de relevantie van informatie voor het beoogde doel.

Te denken valt aan:

- teksten uit tijdschriften, brochures en internet snel doorlezen om relevante informatie te vinden voor het kiezen van de beste telefoon binnen een bepaald budget;
- online vacatures bekijken om te bepalen welke stageplaats het beste bij jou past;
- informatie uit verschillende bronnen afwegen om te bepalen of een game het geld waard is;
- informatie over gezonde voeding uit verschillende bronnen vergelijken en beoordelen welke bron het meest betrouwbaar is om een advies te schrijven voor de schoolkantine.

Subdomein A3 Productie en interactie

Eindterm 6

De leerling spreekt in het Engels, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- eenvoudig en helder presenteren van eenduidige informatie over vertrouwde onderwerpen;
- vertellen van verhalen;
- helder verwoorden van ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen;
- uitleggen van meningen;
- inzetten van passend taalgebruik en geschikte communicatievorm;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- de plot van een boek of film navertellen en enkele belangrijke gebeurtenissen samenvatten;
- eigen dromen, verwachtingen en ambities na het eindexamen beschrijven;
- verslag doen van een reis naar een Engelstalig land, gebaseerd op eigen ervaringen of op een boek of film, en daarbij gevoelens en reacties beschrijven;
- toelichten waarom je voor een bepaalde hobby of aankoop hebt gekozen;
- een presentatie houden met gedetailleerde informatie over een culturele traditie in een Engelstalig gebied.

Eindterm 7

De leerling voert gesprekken in het Engels, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- mondelinge interactie met diverse gesprekspartners over vertrouwde onderwerpen;
- uitwisselen van persoonlijke en feitelijke informatie in informele en formele sociale contacten;
- uitwisselen van informatie, ervaringen en gedachten in korte en eenvoudige, schriftelijke informele en formele interactie over vertrouwde zaken;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken en het perspectief van de gesprekspartner;
- actief bijdragen aan kennisopbouw, begrip of het bepalen van een aanpak;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- in een Britse stad bezienswaardigheden samen uitkiezen en de beste route met elkaar afstemmen;
- in een videogesprek met vrienden bijkletsen over gebeurtenissen van de afgelopen week;
- aan het loket van het treinstation bespreken welke trein of overstap je kunt nemen;
- gevoelens en reacties uitwisselen bij het afzeggen van een reis;
- bespreken wat de beste oplossing is als er te weinig geld is voor een geplande activiteit.

Eindterm 8

De leerling schrijft in het Engels, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen, gevoelens en gedachten in schriftelijke, informele en formele interactie over vertrouwde onderwerpen;
- produceren van eenduidige informerende en verhalende teksten;
- adequaat toepassen van taalregister en conventies van de tekstsoort;
- afstemmen van taalgebruik op socioculturele gebruiken en het perspectief van de communicatiepartner;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- in een verslag een recente gebeurtenis beschrijven op basis van relevante informatie uit nieuwsberichten;
- een blogpost schrijven over de eigen bucketlist voor de komende tien jaar;
- een korte recensie schrijven van een boek of een film;
- een bedankmail schrijven aan een gastspreker of stagebegeleider;
- in een online post informeren over een aankomend evenement en aangeven waarom je het zou moeten bezoeken.

Domein B Taalbewustzijn

Subdomein B1 Taal als fenomeen

Eindterm 9

De leerling verkent de relatie tussen het Engels en andere talen. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van overeenkomsten en verschillen op klank-, woord- en zinsniveau tussen het Engels en andere talen die de leerling kent;
- verkennen van de invloed van het Engels op de Nederlandse taal en andere talen;
- laten zien hoe overeenkomsten en verschillen tussen Engels en andere talen helpen bij het leren en begrijpen van het Engels.

Te denken valt aan:

- zinnen herkennen waarin de Engelse woordvolgorde door het Nederlands is beïnvloed en deze verbeteren;
- in groepjes proberen zoveel mogelijk Engelstalige uitdrukkingen te vinden in willekeurige bronnen: eigen opdrachten, chatberichten, in een lesboek van een ander vak of online;
- in een Engels fictiefragment woorden markeren die lijken op het Nederlands en uitleggen welke woorden helpen om de tekst te begrijpen en welke juist niet.

Eindterm 10

De leerling toont inzicht in en reflecteert op het effect van keuzes in Engels taalgebruik in relatie tot het doel en de beoogde impact op de ontvanger. (H)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van verschillen van keuzes in woorden, zinnen, toon en stijl;
- verwoorden welke reacties of gevoelens verschillende vormen van taalgebruik oproepen;
- conclusies trekken over hoe taalgebruik een boodschap kan versterken of juist niet;
- experimenteren met het afstemmen van het eigen Engelse taalgebruik op verschillende doelen en ontvangers.

Te denken valt aan:

- een nieuwsbericht en een socialmediabericht over hetzelfde onderwerp vergelijken en markeren welke woorden en beelden zorgen voor een neutrale, persoonlijke of emotionele toon;
- een speech van een president, een klimaatactivist en een artiest bij een prijsuitreiking vergelijken en aangeven welke gevoelens het taalgebruik oproept en waarom;
- laten zien welke bijwoorden en uitdrukkingen een boodschap versterken of verzwakken door ze op een impactladder te plaatsen;
- hetzelfde bericht over hulp bij een schoolfestival of de opening van een start-up schrijven voor verschillende ontvangers, zoals de burgemeester, een lokale ondernemer, ouders en klasgenoten;
- een tekst met neutrale informatie over een product omzetten naar een promotekst voor een specifiek Engelstalig land naar keuze en bespreken wat er verandert.

Subdomein B2 Taal en individu

Eindterm 11

De leerling verkent passende aanpakken voor het leren van Engels nu en in de toekomst. (E)

Het gaat hierbij om:

- oriënteren op effectieve aanpakken en strategieën voor het leren van Engels;
- experimenteren met strategieën om taalverschillen te overbruggen;
- experimenteren met aanpakken die helpen bij het leren van Engels voor nieuwe opleidings- en beroepscontexten;
- laten zien hoe je Engels effectief kunt leren zonder formele instructie.

Te denken valt aan:

- zoveel mogelijk manieren bedenken waarop je buiten de les Engels kunt leren;
- een spreekwoord omschrijven door middel van andere woorden of gebaren;
- oefenen met lastige situaties ter voorbereiding op een mondeling, zoals een woord niet weten of een vraag niet begrijpen;
- in carrouselvorm experimenteren met taalleer- en taalvaardigheidsstrategieën, zoals filmpjes bekijken om iets te leren, je meertaligheid gebruiken, apps gebruiken en globaal lezen, en bepalen welke strategie in een bepaalde situatie het beste werkt;
- een stappenplan maken voor verschillende praktijksituaties waarbij je Engels tegenkomt, zoals een bijbaan, vakantie, stage of vervolgopleiding: hoe het Engels te verbeteren?

Eindterm 12

De leerling verkent het eigen en andermans meertalige repertoire en de rol van het Engels daarin. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de relatie tussen het eigen meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- verkennen hoe het Engels van Engelstalige sprekers kan verschillen;
- verkennen hoe de Engelse uitspraak van niet-Engelstalige sprekers kan verschillen;
- ervaren hoe het eigen meertalige repertoire bij kan dragen aan succesvolle communicatie in het Engels;
- laten zien hoe iemands meertalige achtergrond invloed heeft op het spreken en schrijven van Engels.

Te denken valt aan:

- fragmenten van Engelstalige accenten beluisteren, aangeven wat voor indruk ze geven zoals 'cool', 'formeel', 'relaxed', en uitleggen welk accent het beste past bij de eigen identiteit;
- Engelstalige fragmenten uit verschillende contexten beluisteren en uitleggen hoe verschillen in taalgebruik samenhangen met leeftijd, sociale achtergrond en regio;
- luisteren naar niet-Engelstalige sporters die Engels spreken en bespreken wat opvalt aan hun uitspraak en hoe je de boodschap toch begrijpt;
- uit een set plaatjes met taalsituaties kiezen wat met het eigen Engels mogelijk is en deze inclusief beschrijving verzamelen in een succesbox.

Eindterm 13

De leerling verkent de mogelijkheden en beperkingen van digitale middelen bij het leren van en communiceren in een vreemde taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe digitale middelen de internationale communicatie beïnvloeden;
- experimenteren met de mogelijkheden van verschillende digitale middelen;
- verkennen wat de beperkingen zijn van het gebruik van digitale middelen;
- laten zien welke digitale middelen de persoonlijke voorkeur hebben en waarom.

Te denken valt aan:

- uitleggen waarom een bron wel of geen fake news is;
- in een leercircuit opdrachten uitvoeren met digitale middelen zoals chatprogramma's, online platforms en AI-tools, om te ervaren hoe deze helpen bij het communiceren in het Engels;
- je spreekvaardigheid oefenen met een chatbot op basis van een prompt zoals 'Let's plan the perfect festival for teenagers' of 'Ask me which social media platform I would remove and why';
- oefenen met een digitaal taalleermiddel, zoals een taalleerapp of een online woorddoefenprogramma, en een beoordelingskaart maken: wat de voor- en nadelen zijn en hoe het helpt bij het leren van Engels;
- je favoriete digitale middel, zoals AI of een chatprogramma, pitchen aan klasgenoten en uitleggen hoe het bijdraagt aan het communiceren in het Engels.

Eindterm 14**De leerling gebruikt ervaringen, interesses en kwaliteiten bij de eigen loopbaanontwikkeling. (E)**

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de rol van vakspecifieke kennis en vaardigheden in de samenleving;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis over en beheersing van het Engels een rol kunnen spelen;
- deelnemen aan activiteiten die bijdragen aan het verkennen van interesses, kwaliteiten en mogelijkheden;
- reflecteren op opgedane ervaringen, indien relevant voor de eigen oriëntatie op studie en beroep.

Te denken valt aan:

- een tijdlijn maken van de momenten op een dag waarop je Engels tegenkomt: wat zegt dit over de rol van Engels in de samenleving;
- een klassikale brainstorm houden over welke rol Engels speelt in vervolgopleidingen, zoals international business, toerisme, communicatie, ICT, luchtvaart en hotelmanagement, om de mogelijkheden en eigen interesses te verkennen;
- kennismaken met het Engels in vervolgopleidingen die passen bij jouw profiel, bijvoorbeeld door het volgen van een proefles of het lezen van een Engelstalige vaktekst; waar kom je Engels tegen;
- als jaarafsluiting een poster maken over de rol van Engels in de door jou gekozen vervolgopleiding en deze presenteren tijdens een postermarkt.

Domein C Cultuurbewustzijn

Subdomein C1 Cultuur in fictie

Eindterm 15

De leerling doet ervaring op met verschillende vormen van fictie in de Engelse taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- rijke en diverse vormen van fictie uit verschillende contexten;
- uitdagende inhoud en toegankelijk taalniveau, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van de eigen keuzes aan de hand van relevante voorbeelden.

Te denken valt aan:

- de eigen mening geven over een genre dat je voor het eerst hebt verkend en dit met voorbeelden illustreren;
- in een gesprek duidelijk maken wat een verhaal spannend, meeslepend of saai maakt;
- een audio of videobericht maken voor vrienden met je reactie op de afloop van een film of een verhaal waarin je vertelt of je het einde had verwacht of niet;
- een nieuw gedicht maken door woorden uit een liedtekst of gedicht weg te laten en kort uitleggen of de oorspronkelijke boodschap behouden is.

Eindterm 16

De leerling toont inzicht in inhoud en context van Engelstalige fictie en verkent de relatie met de eigen context. (H)

Het gaat hierbij om:

- vormen van fictie die oorspronkelijk in het Engels zijn geschreven of gemaakt, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- beschrijven van herkenbare thema's, verhaallijnen en kenmerken van personages en hun ontwikkeling;
- verbanden leggen tussen inhoud en context van een fictiewerk en de eigen leefwereld en ervaringen.

Te denken valt aan:

- een vlog maken waarin je mogelijke alternatieve wendingen in een verhaal bespreekt en uitlegt wat de verwachte gevolgen daarvan zijn;
- in een korte schrijfo opdracht uitleggen waarom je je herkent in een onderwerp, personage of emotie uit een Engelstalig fictiewerk en daarbij voorbeelden uit het werk en je eigen ervaringen gebruiken;
- contexten en kenmerken van personages uit Engelstalige verhalen uit verschillende streken of landen vergelijken en klassikaal bespreken wat de overeenkomsten en verschillen zeggen over de eigen cultuur;
- een scène uit een Engelstalige serie of film bekijken en in een groepsgesprek bespreken hoe gedrag, omgangsvormen of gewoonten verschillen van wat in Nederland gebruikelijk is;
- de ontwikkeling van een personage in een verhaal uitleggen in een infographic.

Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij

Eindterm 17

De leerling toont inzicht in cultuurgebonden aspecten in Engelstalige bronnen uit gebieden waar Engels een voertaal is. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van tradities, gebruiken en maatschappelijke verschijnselen in bronnen in verschillende vormen en media;
- uitleggen van culturele kenmerken in de bronnen;
- conclusies trekken over de betekenis van culturele kenmerken in nieuwe bronnen;
- vergelijken van deze culturele kenmerken met de eigen ervaringen en standpunten.

Te denken valt aan:

- in een Engelstalige tekst of fragment uitdrukkingen opzoeken die laten zien hoe formeel of informeel de situatie is en de bevindingen noteren op een werkblad met voorbeelden;
- typische uitdrukkingen en gezegden in een tekst bespreken en die met vergelijkbare uitdrukkingen in de eigen taal vergelijken;
- informatie opzoeken over bijzondere tradities of gebruiken uit een Engelstalig cultuurgebied en in een korte poster of digitale flyer laten zien hoe deze zijn ontstaan en hoe ze verschillen van tradities in Nederland;
- clichés over een bepaald land of cultuur herkennen in Engelstalige reclames, memes of korte video's en in een klassengesprek bespreken waarom deze beelden kloppen of juist niet.

Eindterm 18

De leerling onderscheidt cultuurgebonden aspecten in communicatie in het Engels en reflecteert op hoe deze de communicatie beïnvloeden. (H)

Het gaat hierbij om:

- kennismaken met cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse vormen van input en in diverse situaties;
- beschrijven hoe culturele kenmerken de communicatie in dagelijkse, opleidings- en beroepssituaties kunnen beïnvloeden;
- relateren van de waargenomen culturele kenmerken aan eigen ervaringen en opvattingen;
- verwoorden hoe je stereotypering en misverstanden in de eigen communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- tradities rondom nationale feestdagen in een Engelstalig land vergelijken met Nederlandse feestdagen en de overeenkomsten en verschillen weergeven in een Venn-diagram;
- eigen voorkeuren en leefstijlen vergelijken met die van leeftijdsgenoten uit een Engelstalig land en de overeenkomsten en verschillen verwerken in een infographic;
- in tweetallen bespreken hoe een cultureel misverstand, bijvoorbeeld bij een begroeting of uitnodiging, kon ontstaan en hoe dit voorkomen had kunnen worden.

Bijlage – Begrippenlijst

Hieronder lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving. Deze omschrijvingen zijn bedoeld voor leraren om de bedoeling en inhoud van het examenprogramma te begrijpen.

Begrip	Omschrijving
Bron	Een mondelinge, schriftelijke, digitale of multimodale uiting die informatie, ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens of meningen bevat.
Burgerschap	Het vermogen om maatschappelijk en democratisch te functioneren en gezamenlijk de diverse samenleving vorm te geven.
Communicatie	De (online) mondelinge, schriftelijke en multimodale uitwisseling van boodschappen die bewust en/of onbewust, verbaal en/of non-verbaal worden overgebracht, ontvangen en geïnterpreteerd. Wanneer deze uitwisseling is afgestemd op doel, publiek en context, is er doelgerichte communicatie.
Creativiteit	Het vermogen om originele ideeën en oplossingen te bedenken en te realiseren met behulp van taal, materialen en technieken.
Cultuurbewustzijn	Inzicht hebben in de verschillende manieren waarop mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst leven, denken en handelen, en hun uitingen in perspectief plaatsen.
Culturele diversiteit	De aanwezigheid van onder meer verschillende talen, tradities, normen, waarden, religies, oriëntaties en etniciteiten en andere aspecten van cultuur in een samenleving.
Culturele identiteit	Onderdeel van iemands identiteit of die van een groep op basis van gemeenschappelijke waarden en normen.
Digitale geletterdheid	Kennis hebben van digitale technologie en digitale media en beschikken over vaardigheden om deze te gebruiken.
Fictie	Teksten waarin met talige en/of audiovisuele technieken een verzonnen werkelijkheid verbeeld wordt. Bijvoorbeeld vormen van literatuur, films, tv-series en verhalende games.

Framing	De manier waarop een auteur of spreker een boodschap vormgeeft om een onderwerp op een bepaalde manier te presenteren of begrepen te laten worden. Framing heeft effect op hoe mensen denken, hoe ze zich voelen en wat ze doen.
Geletterdheid	Het vermogen om geschreven taal te begrijpen, te evalueren en doelgericht te gebruiken, in het persoonlijke leven en in maatschappelijke context.
Genre	Een specifieke verzameling teksten met een overeenkomstig communicatief doel en vergelijkbare, met elkaar samenhangende genrekenmerken. Een tekst kan een mengvorm van genres zijn. In het onderwijs wordt een basaal onderscheid gemaakt tussen literaire en zakelijke genres.
Genrekenmerk	Een typerende eigenschap van een tekst binnen een bepaald genre: communicatief doel, aard van de inhoud, tekststructuur, taalgebruik en lay-out.
Gespreksconventie	Wat in gesprekken in een bepaalde context door de taalgemeenschap gebruikelijk en passend wordt gevonden, bijvoorbeeld op gepaste wijze de beurt nemen.
Interactie	Uitwisseling van kennis, ideeën, gevoelens en informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een voortdurende afwisseling tussen luister- en spreek- en gespreksactiviteiten, en/of lees- en schrijfactiviteiten.
Literair middel	Talig middel dat zich onderscheidt van een zakelijke manier van uitdrukken en bijdraagt aan de esthetische waarde van een tekst. Literaire middelen kleuren een tekst en richten de aandacht van de lezer of luisteraar. Bijvoorbeeld: beeldspraak, stijlfiguren, rijm en verteltechnieken.
Literatuur	Wat onder literatuur wordt verstaan loopt uiteen en is veranderlijk. Het gaat om fictieve en non-fictieve teksten die op originele wijze een werkelijkheid verbeelden, met taal als voornaamste medium en met inzet van literaire middelen. Er worden vanouds drie vormen onderscheiden: verhalende, lyrische en dramatische teksten.
Meertalig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een

	persoon passief of actief beheerst, die flexibel gebruikt kunnen worden in de communicatie of bij het leren van een nieuwe taal.
Meertaligheid	Het naast elkaar bestaan van meerdere talen en taalvariëteiten binnen een samenleving, context of bij een individu.
Multimediaal	Het gebruiken van verschillende media. Bijvoorbeeld kranten, tijdschriften, boeken, posters, fotografie, televisie, films, video's, games internet en sociale media.
Multimodaal	Het combineren van meer dan één communicatiekanaal in een product. Bijvoorbeeld geschreven teksten, gesproken teksten, gebaren, gezichtsuitdrukkingen, muziek en allerlei soorten beeldmateriaal zoals video's, animaties, illustraties en grafieken.
Non-fictie	Teksten met op de werkelijkheid berustende feiten.
Perspectief	De manier waarop een auteur, spreker of personage iets bekijkt, begrijpt of ervaart en van waaruit inhouden worden gepresenteerd.
Productieve taalvaardigheid	De vaardigheden spreken en schrijven.
Receptieve taalvaardigheid	De vaardigheden kijken, luisteren en lezen.
Register	Taalgebruik dat aan een bepaalde situatie is gebonden, zowel wat betreft woordkeuze als zinsbouw. Er zijn verscheidene registers, variërend van zeer informeel tot zeer formeel. De vijf belangrijkste registers zijn vulgair, informeel, neutraal, formeel en archaïsch.
Retorisch middel	Talig middel dat bijdraagt aan overtuigingskracht in spreken en schrijven. Bijvoorbeeld stijlmiddelen, beeldspraak, ironie, verteltechnieken of woordkeuze.
Taalbewustzijn	Expliciete kennis over taal, alertheid op de werking van taal en inzicht in hoe talen geleerd en gebruikt worden.
Taalconventie	Wat men in een bepaalde context gebruikelijk en passend vindt in het taalgebruik.
Taalvariatie	Het bestaan van verschillen binnen een taal of binnen het taalgebruik van een individu.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken of geschreven wordt.

	Bijvoorbeeld dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en grammaticaregels.
Talige identiteit	Taalgebruik dat een mens of groep mensen definieert en onderscheidt van anderen.
Talig repertoire	De talen/taalvariëteiten, of woorden en uitdrukkingen daaruit, die een persoon passief of actief beheerst.
Tekst	Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee bijvoorbeeld ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven.
Tekstbegrip	De mate waarin de lezer betekenis verleent aan een tekst door teksten te begrijpen, interpreteren, integreren, evalueren en erop te reflecteren.
Tekststructuur	De manier waarop een tekst georganiseerd is: de ordening van inhoud, de relaties daartussen en de markering van relaties, bijvoorbeeld met kopjes, alinea's of signaalwoorden.
Thema	Er zijn twee betekenissen van het begrip. (1) De kortste aanduiding van waar een literaire tekst in wezen over gaat, vaak uitgedrukt in een abstract begrip of een abstracte kwestie. (2) Het gemeenschappelijke onderwerp van een set teksten.
Verteltechniek	Techniek om een verhaal op te bouwen en te kleuren. Hiermee worden gebeurtenissen weergegeven en de aandacht en blik van de lezer of luisteraar gericht. Bijvoorbeeld vertelperspectief en spanningsopbouw.

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)